

Jenny Holzer. Electronical Sign. 1993-94.

Morgunblaðið/Sverrir

Teching Hsieh. New York-gjörningur 1983.

in koma víða að," segir Eiríkur Þorláksson, forstöðumaður Listasafns Reykjavíkur. „Verkin eru sum hver í eigu listamannanna sjálfra eins og Roman Opalka. Mörg verk koma frá Silvermann Collection sem er stórt safn flúxusverka í Detroit. Sýningin hér á Kjarvalsstöðum er ekki nákvæmlega eins og sýningin í Björgvín. Bæði hefur verið skipt um nokkur verk og við leggjum til nýjan þátt í sýninguna sem snýr að byggingarlist. Pétur Ármannsson og Ágústa Kristófersdóttir hafa unnið verkefni sem lýsir sögu hússins hér á Kjarvalsstöðum. Á sýningunni í Bergen voru nokkur listaverk frá fyrri öldum sem sýndu stökk í listasöggunni. Við settum það til hliðar og tókum byggingarlistina inn í staðinn. Uppsetning sýningarinnar er einnig frábrugðin en það er eðlilegt þar sem sýningarrýmið er gjörólíkt og uppsetningin tekur mið af því.“ Aðspurður um hvers vegna tíminn sem hugtak í myndlist hafi orðið fyrir valinu segir Eiríkur að þeim hafi fundist sem nú væri mikilvægt að huga að tímanum. „Árið 2000 er í huga flestra stór tímamót og mjög mörg þessara verka benda á að tíminn er áframhaldandi ferli, hér má sjá gjörning kínverska listamannsins Hsieh sem stóð í heilt ár og verk Daniels Buren sem sýnir tvo fána, annan sem stóð utandyra og hinn innandyra, báðir hafa hrörnað í tímans rás en hvor á sinn matann. Verk Rutault sem stóð uppi í undirgöngum við Skógarhlíð í heilan mánuð áður en sýningin var opnuð er einnig dæmi um hvernig tíminn leikur listaverk. Ég held því að margir eigi eftir að hafa gaman af að skoða þessa sýningu með þetta í huga. Ekki eingöngu sem skoðun á einstökum verkum eða nöfnum, heldur hvað verkin bera með sér varðandi viðhorf til tímans sem fyrirbrigðis.“

PAINTING TO EXIST ONLY WHEN IT'S COPIED OR PHOTOGRAPHED

Let People copy or photograph your paintings.
Destroy the originals.

1964 spring

*Yoko Ono
March 1964*

Yoko Ono. 1964. Málverk sem er til aðeins þegar það er fjölfaldað eða ljósmyndað. Myndin er í eigu Listasafns Reykjavíkur.

Áhrif tímans á byggingarlistina

Ágústa Kristófersdóttir, listfræðingur á byggingarlistardeild Kjarvalsstaða, hefur ásamt Péttri Ármannssyni arkitekt unnið verkefni um sögu Kjarvalsstaða. „Þetta er saga byggingarinnar sjálfar sem rakin er í ljósmyndum og með ýmsum hætti. Tíminn hefur að sjálfsögðu haft sín áhrif á bygginguna, ýmsar sýningar hafa valdið tímabundnum breytingum á henni og húsið sjálft hefur breyst. Pétur H. Ármannsson segir í grein í sýningarskrá sem hann nefnir Vitund, upp-

lifun, varanleiki, að byggingarlistin sé ofin þremur meginþáttum, tækni, notum og list, og vitnar þar til umfjöllunar Harðar Ágústssonar á kenningum rómverska arkitektsins Markúsar Vitruvíusar Pollíó. „Þegar fjalla á um tímahugtakið í húsaferð er nærtækt að nálgast viðfangsefnið út frá skilgreiningu Vitruvíusar um þrjá meginþætti byggingarlistar. Við nánari skoðun kemur í ljós að hver þáttur á sér samsvörun í tímatengdu hugtaki; tækni sem varanleiki, not sem vitund og list sem upplifun. Þótt þessi tenging orða sé huglæg er hún gagnleg til að draga

fram ólíkar birtingarmyndir tímahugtaksins í manngerðu umhverfi, borgum og byggingum.“

Dvaldi heilt ár utandyra

Eitt af verkunum á sýningunni er skýrsla Teching Hsieh um árslanga útgöngu sína í New York. „Hann dvaldi undir berum himni í borginni í eitt ár 1983 og skræði nákvæmlega ferðir sínar og hélt einnig til haga öllum fatnaði sem hann klæddist,“ segir Ágústa Kristófersdóttir. „Verkið sem er eins konar skýrsla um þennan gjörning felst í kortum af ferðum hans um borgina og fótunum sem hann klæddist. Hsieh hefur framíð fleiri gjörninga sem eiga það sameiginlegt að ná yfir eitt ár. Sá fyrsti var árið 1978, þegar hann bjó eitt ár í búri, sá næsti árið 1980 og er honum lýst svo „Punch time clock every hour on the hour 24 hours a day for one year“. Árið 1985 framdi hann síðan árslangan gjörning sem fólst í því að í heilt ár talaði hann ekki um list, horfði ekki á list, vann ekki að list, sem virðist kannski vera nokkuð mótsagnakennt.“

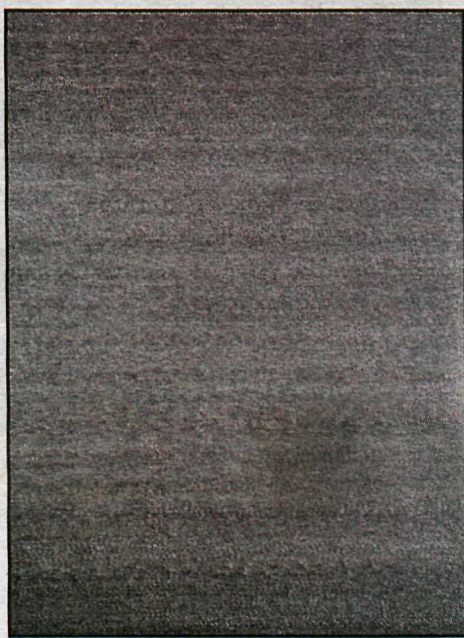
Annað verk sem beinist í sömu átt er verk George Maciunas frá 1972 er nefnist One year og er samsafn af dösam undan appelsínusafa. Listamaðurinn On Kawara malar dagsetningu á striga sem hann nefnir Date painting, sept. 14. 1975 og Yaacov Agam á mynd sem breytir um lit og form eftir því frá hvaða sjónarhorni er horft á hana. Never believe heitir hún og gæti þaðútlagst sem Trúðu aldrei eigin augum.

Roman Opalka segist horfast í augu við tímann í verkum sínum og kveðst vilja skrá þann tíma sem honum sé gefinn frá upphafi til enda. „Hann skrár stöðugt mark sitt á okkur, þó við viljum stundum ekki kannast við handbragðið þegar við lítum í spegilinn.“

SUMUM kann að virðast það fjarstæðukennt og jafnvel órlífið bilað að hefja listferil sinn með því að mála örsmáan (3-5mm) tölustafinn 1 í efsta horn vinstra megin á striga sem er 196x135 sm á stærð og halda síðan áfram í beinni línu með tölustafina 2, 3, 4 o.s.frv. þar til striginn er fylltur örsmáum tölum sem enda í neðsta horninu hægra megin. Síðan er annar strigi strengdur á blindamma í nákvæmlega sömu stærð og haldið áfram að telja og nú rúmum fjórutíu árum síðar er listamaðurinn búinn að telja vel á sjöttu milljón og verkin eru orðin hátt í 100.

Hann er pólskur að uppruna og stundaði listnám sitt þar og hóf feril sinn þar í landi. Hann segist hafa velt því fyrir sér mjög fljótlegra hvernig hann gæti sem best náð tölum á því að túlka tímann í verkum sínum og þetta hafi verið niðurstaðan. „Það var ekkert sjálf-sagt að marka gang tímans með tölum. Ég hafði áður málað verk með punktum en punktar eru allir eins og ekki hægt að átta sig á línualegu eðli tímans með jafn góðu móti. Eitt sinn var ég bíða eftir konu minni, hún var sein og ég taldi sekúndur og mínútur þar til hún kæmi. Þá sló þetta mig. Að telja, mála tölur. Síðan var ekki aftur snúið.“

Opalka segist oft hafa verið spurður að því hvort lífsstarf hans sé honum ekki áþjón og hvort það sé ekki merkingarlaust. Hann

Roman Opalka. Tölur. 1965. Eign listamannsins.

kveðst svara því til að viðkomandi væri nær að spyrja foreldra sína þessarar spurningar; hvers vegna er ég til, hvers vegna lifi ég og hvers vegna dey ég? „Það er viðfang listar minnar, líf mitt frá upphafi til enda, en reynd-

ar tekur það ekki enda heldur streymir lífið áfram. Ég mun halda áfram að telja til eilíffar,“ segir þessi rúnum risti listamaður sem hóf feril sinn í Póllandi á sjötta áratugnum undir hæl kommúnistastjórnar sem leit hugmynd hans hornauga og taldi merki um borgaralega úrkynjun. „Ég var einn í mörg ár með list mína og menn töldu mig ruglaðan. Eftir að ég fluttist til Parísar tók líf mitt aðra stefnu og þar hef ég getað sinnt list minni ótrúfláur.“

Opalka segir að fyrsta tölustafamynd hans sé varðveitt á ríkislistasafninu í Lodz í Póllandi. „Safnstjóranum þótti ekki mikið til hennar koma og greiddi mér nánast ekkert fyrir hana. Nú er þetta talinn einn af dýrgripum safnsins og aðeins sýnd einstaka sinnum þar sem hún er máluð með temparalitum og eldist illa. Ég fór fljótlega að mála með akrýlitum og hef ekki breytt tækni minni síðan. En myndirnar taka hægfara breytingum. Fyrsta myndin var máluð með hvítum stöfum á svartan bakgrunn. Með hverri mynd lýsist bakgrunnurinn um 1%. Nú er bakgrunnurinn orðinn fremur ljós en mér telst til að með svipuðum afköstum og ég hef núna, 1-2 myndir á ári, þá verði bakgrunnurinn orðinn nánast allhvítur þegar ég verð 84 ára. Þá mun ég samt halda áfram að mála hvíta tölustafi á hvítan bakgrunn, það verður erfitt en þó verður alltaf áferðarlegur munur á bakgrunni og tölustöfum þó hann verði kannski ekki sjáanlegur.“ Hvort þetta sé hugsað sem táknrænt fyrir

samruna listamannsins við eilífföina ypptir Opalka öxlum en brosir þó og segir það vel geta verið. „Ég ákvað að hafa þetta svona strax í upphafi og hef haldið mig við það. Aðrir verða að túlka það á þann hátt sem þeir vilja.“

Að baki þessari hugmynd Opalka sem í fyrstu virðist einföld en dýpkar sífellt eftir því sem áhorfandinn leyfir sér að hugsa lengra liggur einstæð sýn á tilvist mannsins og þann tíma sem einstaklingnum er gefinn hér á jörð. „Tíminn er afstæður og hann tekur líka upp rými. Tíminn umlykur okkur og hann gengur ekki eftir beinni línu. Tölurnar mínar fela þetta í sér. Á milli þeirra eru óendanleg augnablik sem eru þó órstutt. Lífið og dauðinn takast sífellt á. Ég hef verið spurður að því hvers vegna ég túlki ekki tilfinningar mínar. Hvers vegna ég máli bara tölur á striga. En verk mín eru hlaðin tilfinningu. Hlaðin gleði yfir hverju augnabliki lífsins og þeirri staðreynd að dauðinn bíður okkar allra. Ég horfast stöðugt í augu við dauðann en nýt hvers augnabliks lífs míns og skrái þau niður. Þetta er sama mótsögn og fólgin er í tilverunni sjálfri.“

Verk Opalka eru framúrskarandi myndlist. Þegar áhorfandinn virðir þau fyrir sér úr nokkurri fjarlægð eru þau eins og síbreytilegt mynstur. Olduhreyfing, glitrandi mistur á sjávarfleti. Þegar nær er komið og rýnt er í myndirnar sjást hinar örsmáu tölur. Eins og tíminn, óendanlegur og alltumlykjandi en samsettur úr ótal örsmáum augnablikum.